

ทัศนคติของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 **Attitudes Of Educational Personnel To Participation In Basic Education Manegement In The Office Of Loei Educational Service Area 1**

วนาธิป สีหา (Wanathip Seeha)*
 โกสุม สายใจ (Kosoom Saijai, Ph.D.)**

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ทัศนคติของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเลย เขต 1 และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประชากรเป็นบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ครูและผู้บริหาร จำนวนทั้งสิ้น 3,028 คน จากสถานศึกษา 304 แห่ง ทำการสุ่มโดยใช้ตารางของ ทาโร ยามาเน ไดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.961 โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน 1) แบบสอบถามสภาพส่วนตัว เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) 2) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติอื่นๆ เพิ่มเติม เป็นลักษณะแบบปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที (t-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One -way -anova) และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe' Method)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก มีค่าเท่ากับ 3.81 โดยผลวิจัยรายด้านพบว่า ด้านปัจจัยและสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต มีค่าเท่ากับ 3.97, 3.76, 3.70 ตามลำดับ
2. การเปรียบเทียบเกี่ยวกับทัศนคติของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยพิจารณารายด้านพบว่า บุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุ และสถานภาพ ในภาพรวมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านเพศ ระดับศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน,ด้านปัจจัยและสิ่งแวดล้อม,ด้านกระบวนการ,ด้านผลผลิต

Keywords: Community participation, Environment and Factors, Process and ,Product.

* นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

Abstract

The Attitudes of Educational personnal to participation in basic education management in The office of Loei Educational Service Area 1.

The purpose of this research are: To investigated community participated for the basic educational administration of school and To compared community participation for the basic educational administration of school in office of Loei Education Service Area 1. Sampling of this research is The Educational Personel with the teacher and administrator of school parent totaled 3,028 from 304 schools. will adopt the sample size table from Yamane is 341 people, The instrument of data collection is questionnaire divided into 3 parts; (1) Personal data is Check list (2) Participation of the Basic Educational Administration is Rating scale and (3) other is Opened - ended Response Questions. The data was analyzed with percentage, Means, Standard Deviation, t-test (Dependent Sample), One Way Analysis of Variance (F-test), using Least significant difference test with Scheffe' Method.

The research revealed as follows:

1. The Attitudes of Educational personnal to participation in basic education management in The office of Loei Educational Service Area 1. with high degrees ($\bar{X} = 3.81$) which shows 76.2% for attitude affecting community participation for the Basic educational Administration. Moreover, the research found Environment and Factors, Process and Product have respectively 3.97, 3.76 and 3.70.

2. The analysis of data to compared with the attitude's staff affecting community participation for the Basic Educational Administration, ages and status indicated that there were differences on attitude's staff with statistical significant at .05 level. Moreover, gender, education and position that there were not different.

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทย ทั้งในด้านสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน ในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และการจัดการศึกษาจะต้องคล่องตัวคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน อันได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญดังกล่าวตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษา เพื่อทุกคนทุกฝ่าย (Education for All) และทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for

Education) อันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้เป็นการยอมรับทั่วโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

ในการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 2 พ.ศ. 2545 นอกจากจะเป็นการปฏิรูประบบ และการปรับการจัดการศึกษาแล้วยังรวมไปถึงส่วนที่เป็นแนวทาง หลักการ โครงสร้าง และระบบบริหารให้เป็นส่วนที่สำคัญในการสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือ คุณภาพการศึกษา โดยยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดมาตรฐานการศึกษา และการจัดระบบประเมินคุณภาพการศึกษาทุกระดับ มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา ยึดหลักการส่งเสริมมาตรฐานและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากร

ทางการศึกษาให้บุคคลครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไว้ในแผนเพื่อปฏิบัติ เป็นต้นว่าแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 -2544) ถึงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550 -2554) เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนา การตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตลอดจนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนกับประชาชนมีความเกี่ยวข้องผูกพันกันมาอย่างช้านาน โดยที่การประถมศึกษา ในอดีต คือ การศึกษาประชาบาล เนื่องจากเป็นการศึกษาที่ชุมชนหรือประชาชนเป็นผู้อภิบาล (ปรัชญา เวสารัชช์, 2527) จากพระราชบัญญัติประถมศึกษาพุทธศักราช 2478 ได้ให้นิยามของโรงเรียนประชาบาลว่า หมายถึง “โรงเรียนประถมศึกษาที่ประชาชนในตำบลหนึ่ง หรือหลายตำบล จัดตั้ง และดำรงด้วยทรัพย์สินของตนเอง” ซึ่งนิยามดังกล่าวเป็นสิ่งชี้ชัด ถึงการที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในระดับที่กล่าวได้ว่า ชุมชนเป็นทั้งเจ้าของและผู้ทะนุบำรุงดูแลโรงเรียน แต่เมื่อการศึกษาดำเนินมาถึงปัจจุบัน ฝ่ายราชการได้เข้าจัดการศึกษาทำให้บทบาทของชุมชนในฐานะผู้อภิบาลลดน้อยลงไป แต่ด้วยภาระหน้าที่และความเกี่ยวข้องผูกพันมาเป็นเวลานาน ทำให้โรงเรียนและชุมชนยังมีสายสัมพันธ์ต่อกันตลอดมา โดยในความรู้สึกของชุมชนแล้วโรงเรียนมิใช่เป็นเพียงสถาบันทางการศึกษาในชุมชนเท่านั้น แต่ยังมีสถานะเป็นสถาบันทางสังคมระดับท้องถิ่นด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 อ้างถึงใน ชำนาญ ปาณาวงค์ 2544) แม้ว่าการจัดการศึกษาจะเป็นหน้าที่ของภาครัฐ แต่ฝ่ายราชการก็รู้ถึงคุณค่าและความจำเป็นที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษา เนื่องจากประชาชนในชุมชนมีความตระหนักว่าลูกหลานของเขาต้องการอะไร จากระบบการศึกษาให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการศึกษา จะช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อการศึกษาได้มากขึ้น ถึงแม้ว่าจะมีนโยบายหรือมาตรการส่งเสริมให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน แต่พบว่านโยบายหรือมาตรการดังกล่าวยังไม่บรรลุเป้าหมายได้ จากงานวิจัยของสุภาวงศ์ จันทวานิช และคณะ พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการทะนุบำรุงโรงเรียนค่อนข้างน้อย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) ฉบับสรุปได้กล่าวไว้ว่า “การศึกษาขาดเอกภาพ ด้านนโยบาย สถานศึกษาขาดอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ชุมชน สถาบันทางสังคม” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 2)

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ทรรศนะของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 เพื่อจะได้เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง แก้ไข และการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลากรทางการศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีทรรศนะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 แตกต่างกัน

2. บุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 แตกต่างกัน

3. บุคลากรทางการศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 แตกต่างกัน

4. บุคลากรทางการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 แตกต่างกัน

5. บุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาผลกระทบของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคลากรทางการศึกษาได้แก่ ครูและผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต 1 จากสถานศึกษา 304 แห่ง มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 3,028 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ ทาโร ยามาเน จากประชากร 3,028 คน ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 341 คน และใช้การสุ่มแบบง่าย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสภาพส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง

หน้าที่ มีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แยกออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยและสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการด้านผลผลิต เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติอื่น ๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะแบบปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) โดยให้ผู้ตอบได้แสดงทัศนคติอย่างอิสระตรงตามความสภาพเป็นจริง

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเป็นที่สมบูรณ์และเรียบร้อย ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .961 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยการขอหนังสืออนุญาต จากทางมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เพื่อขอความร่วมมือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 341 ฉบับ ได้รับตอบกลับมาจำนวน 341 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

2) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการหาค่าทางสถิติดังนี้ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหาร ซึ่งอยู่ในเขตบริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เลย เขต 1 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 221 คน ร้อยละ 64.80 อายุ 50 ปี ขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 164 คน ร้อยละ 48.10 ส่วนใหญ่มีสถานภาพแต่งงาน จำนวน 249 คน ร้อยละ 73.00 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 268 คน ร้อยละ 78.60 และมีตำแหน่งหน้าที่เป็นครูผู้สอนมากที่สุด จำนวน 294 คน ร้อยละ 86.20

2. ทรรศนะของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ทรรศนะของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากและปานกลาง อันดับแรกคือ ด้านปัจจัยและสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตตามลำดับ เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านปรากฏ ดังนี้

1) ด้านปัจจัยและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมพบว่า ครู ผู้บริหาร มีทรรศนะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ด้านปัจจัยและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก

2) ด้านกระบวนการในภาพรวมพบว่าครู ผู้บริหาร มีทรรศนะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ด้านกระบวนการโดยเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง

3) ด้านผลผลิตในภาพรวมพบว่า ครู ผู้บริหาร มีทรรศนะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ด้านผลผลิตโดยเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ ปรากฏผล ดังนี้

1) บุคลากรทางการศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีทรรศนะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ไม่แตกต่างกัน

2) บุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีทรรศนะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) บุคลากรทางการศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน มีทรรศนะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) บุคลากรทางการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทรรศนะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ไม่แตกต่างกัน

5) บุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีทรรศนะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาทรรศนะของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ตามทรรศนะของครูผู้สอน ผู้บริหาร มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ทรรศนะของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต 1

ทรรศนะของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ตามทรรศนะของครูผู้สอน ผู้บริหาร โดยเห็นด้วยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไตรรัตน์ โคสะสุ (2543) ได้ศึกษาความพร้อมของ

ชุมชนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา เจ้าหน้าที่อนามัย และเจ้าพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผู้นำชุมชน และเจ้าพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาด้านการวางแผนด้านการตัดสินใจ ด้านการสนับสนุนการศึกษา ด้านการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านการใช้จ่ายงบประมาณ ด้านการดูแลมาตรฐานการศึกษา ด้านการดำเนินงาน และด้านการประเมินผลในระดับมาก ผู้นำศาสนามีความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาด้านการวางแผนและการตัดสินใจในระดับมากและเจ้าหน้าที่อนามัยมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาด้านการวางแผน การตัดสินใจ และด้านการสนับสนุนทรัพยากรในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ มีความพร้อม ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในระดับปานกลาง 3) ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา เจ้าหน้าที่อนามัย และเจ้าพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทรศณะของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ตามทรศณะของครูผู้สอน ผู้บริหาร ด้านปัจจัยและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตตามลำดับ

1) ด้านปัจจัยและสิ่งแวดล้อม ครูผู้สอน ผู้บริหาร มีทรศณะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอน ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการที่สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบทได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการจัดการศึกษาน้อยกว่า

สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมือง อาจเป็นเพราะว่าชุมชนที่อยู่ในชนบทได้ยกเรื่องการศึกษาให้กับคณะครู ผู้ปกครองมีหน้าที่ส่งบุตรหลานเข้าสู่โรงเรียนตามกฎหมายเท่านั้น เพื่อที่ตนจะได้มีเวลาประกอบอาชีพมากขึ้น (ชานัญ ปาณางษ์, 2544 หน้า 132)

2) ด้านกระบวนการ ครูผู้สอน ผู้บริหาร มีทรศณะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่าครูผู้สอน ผู้บริหาร ให้ความสำคัญกับการที่สถานศึกษาที่มีการบริการด้านวัสดุอุปกรณ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ แกะชุมชนจะได้รับความร่วมมือของชุมชนในการจัดการศึกษา รองลงมาคือ การที่สถานศึกษาที่ให้บริการแก่ชุมชนด้านสถานที่ในการทำกิจกรรมชุมชน และเล่นกีฬาจะได้รับความร่วมมือของชุมชนในการจัดการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองและชุมชนที่มาใช้บริการและทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญและบริการอย่างทั่วถึงสม่ำเสมอเหมือนกับ วิสุรีย์ สิมะโชคดี (2542) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของการบริการที่ดี ผู้รับบริการจะประทับใจ ดังนั้นความประทับใจจึงเป็นสัมพันธภาพที่สามารถที่จะชักจูงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

3) ด้านผลผลิต ครูผู้สอน ผู้บริหาร มีทรศณะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทำให้ผู้เรียนประพฤติดีดีต่อพ่อแม่ ครู และเพื่อนอย่างเหมาะสม และรองลงมาคือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการให้ชุมชนเข้ามามีส่วน ร่วมจะสามารถทำให้ใกล้ชิดและช่วยกันเฝ้าระวังเด็กมากขึ้น และชุมชนสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กในชุมชนได้ตามที่ชุมชนต้องการโดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ เพราะการจัดการศึกษาในปัจจุบันเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดองค์ความรู้ทางความคิดและสามารถแก้ปัญหา

ตลอด จนการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังที่ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) กล่าวไว้ว่าการจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนประชาชน องค์กรเอกชน และ หน่วยงานของรัฐในการจัดการศึกษา

2. เปรียบเทียบปัญหาทรรชนะของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1

จากการศึกษาเรื่อง ทรรชนะของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ตามทรรชนะ ของครูผู้สอน ผู้บริหาร พบว่ามีทรรชนะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน เพราะว่า สภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ซึ่งเมื่อก่อนเป็นสังคมชนบทมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีการเชื่อมโยงผสานกันระหว่างชุมชนกับชุมชน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน รวมทั้งระหว่างวัด บ้านและโรงเรียน ฉะนั้น เมื่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างทางสังคม ชุมชนมีการอพยพย้ายถิ่นทำงานต่างที่ ปัญหาแรงงานย้ายถิ่นฐานเป็นสังคมใหม่มาอยู่ร่วมกัน ทำให้ความผูกพันระหว่างกันมีน้อยลง จึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมระหว่างกัน

นอกจากนี้ชุมชนยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่การดำเนินงานของโรงเรียนว่า มีโครงสร้างการบริหารจัดการอย่างไร ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร เมื่อไหร่ จึงจะทำให้การติดต่อประสานงานร่วมกันได้ด้วยดี การขอความร่วมมือเป็นไปด้วยความยากลำบาก ประกอบกับชุมชนเห็นว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร และบุคลากรในสถานศึกษา ทำให้ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาเองก็ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่แท้จริง

ของตนเอง ทำให้ไม่มีการพัฒนาในระบบการบริหารจัดการศึกษา

ตลอดจนความรู้ความสามารถของผู้บริหารและบุคลากร ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นกลไกในการดึงชุมชนให้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา นับว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและบุคลากรที่จะนำพาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการจัดการศึกษา การบริหาร การระดมทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรอื่น ๆ รวมทั้งการบริการวิชาการให้กับชุมชนนั้น ๆ ด้วย

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ชัดเจน กำหนดนโยบายบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีสัดส่วนของตัวแทนของชุมชนในคณะกรรมการมากขึ้น มีหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา มาตราการส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรทั้งในการเก็บภาษีการศึกษา การลดหย่อนภาษี และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อื่น ๆ กำหนดกลยุทธ์ในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพ และความพร้อมของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้แผนยุทธศาสตร์ที่ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมจัดทำเครื่องมือในการบริหารจัดการ ผู้บริหารและบุคลากรให้การยอมรับ และเห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในคณะกรรมการสถานศึกษา และคณะกรรมการกิจกรรมอื่น ๆ ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้หลายทาง เช่น การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมจัดการศึกษา การสนับสนุนการจัดการศึกษา การกำกับดูแล เหล่านี้ ซึ่งจะทำให้เกิดการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจสังคม และตัวผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องมีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะควรส่งเสริมบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาให้เป็นผู้ดำเนินการจัดการและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องราวของคนของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ตามทฤษฎีของบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยค้นพบสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติและปรับปรุงทฤษฎีของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ดังนี้ คือ

1. จากผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีของบุคลากรทางการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 มีนโยบาย วิสัยทัศน์ต่อการจัดการศึกษาในภาพรวม และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายให้ชุมชนได้เสนอแนวความคิดที่หลากหลายมีวิธีการที่เป็นเครื่องมือ เช่น การจัดทำแผนพับและโปสเตอร์รณรงค์ การจัดรายการวิทยุชุมชนในการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนทำประชาพิจารณ์จากชุมชนในการขอความคิดเห็น

2. ในส่วนของสถานศึกษา ที่มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมอยู่แล้ว ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ชัดเจน ควรเน้นระดับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมคิดริเริ่ม ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมในขั้นประเมินผล และการมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการดำเนินการ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในลักษณะที่เท่าเทียมกัน ไม่ใช่การสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นฝ่ายรับประโยชน์จากชุมชนเพียงฝ่ายเดียว

3. โรงเรียนควรกำหนดกลยุทธ์ในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อการสร้างระบบการเรียนรู้ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และร่วมกันพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนาความเข้มแข็งของโรงเรียน

4. โรงเรียนและชุมชนควรร่วมกันศึกษาถึงแบบแผนของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าจะมีแบบแผนการมีส่วนร่วมอย่างไร จะร่วมกันพัฒนาให้เกิดแบบแผนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างไร ที่จะให้เจ้าของโรงเรียนร่วมกัน สามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงรูปแบบ หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

2. ควรมีการศึกษาถึงสภาพปัญหาในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน

3. ควรมีการศึกษาถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน

4. ควรมีการศึกษาถึงสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของหน่วยงานอื่น ๆ และในพื้นที่อื่น

เอกสารอ้างอิง

- ชำนาญ ปาณางษ์. (2544). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา
จังหวัดกำแพงเพชร: การศึกษาพหุกรณี. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ไตรรัตน์ โคสะสุ. (2543). กรณีศึกษาความพร้อมของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษา. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2527). การประถมศึกษาในชนบทไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมหวัง พริยานุวัฒน์. (2546). กลยุทธ์คืนปัญญาสู่ชุมชน: กรณีศึกษาโรงเรียนสามประโยชน์. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). การวิจัยและการประเมินคุณภาพ โรงเรียนประถมศึกษา.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.